

"Kritikoa naiz ezkerrekin, futbola eskuin muturraren esku utzi duelako askotan"

CARLES VIÑAS, FUTBOLA IKERGA

Carles Viñas (Bartzelona, 1972) Historia Garaikidean doktore eta irakaslea da Bartzelonako Unibertsitatean. Futbol jarraitzaileak sutsuak skindhead mugimendua eta kirol eta politika arloko muturreko jarrerak ditu ikergai. *Futbol al país dels soviets* (Futbola sobieten herrian) liburua plazaratu du Tigre de Paper argitaletxerekin.

MARIA COLERA ORIOL CLAVERA

Zerk eraman zaitu Errusiako Iraultzaren eta futbolaren hedapenaren arteko loturaz idaztera? 2017an Errusiako Iraultzaren mendeurrenari buruzko ikastaro bat eman genuen unibertsitatean eta kirolak Iraultzan izan zuen eraginaz hitz egiteko eskatu zidaten. Ikertzen eta informazioa bilatzen hasi eta ikusi nuen oso gutxi ezagutzen zen materiala zegoela. Orduan bildu nuen informazioarekin liburu bat idaztea proposatu zidan Tigreko editoreak.

Liburuak ibilbide historikoa egiten du, hiru fasetan antolatuta.

Bai, futbola aitzakia izan da Errusia inperialetik Sobietar Batasunerako (SESB) jauzia azaltzeko eta ikusteko zer ondorio sozial izan zituzten Errusiako Iraultzak (1917), gerra zibilak (1917-1923) eta bi Mundu Gerrek. Historia-liburu bat da eta kirol-jarduera inguratzen duen testu-guru sozio-politikoa azaltzen dut futbolaren bidez.

"Banderak, ideologiak eta sentimenduak batzeko aukera bakarra futbola" zela esaten da

pasarte batean. Nola funtzionatzen du futbolak identitate nazional hegemonikoa sortzeko tresna gisa?

Futbola, gertakari sozial gisa, politika da, baina bi alde ditu. Botereak erabili dezake herrialde, gizarte edo komunitate jakin bat kohesionatzeko; baina, aldi berean, disidentzia eta protestarako eremua ere izan daiteke. Etengabeko dualitate hori aurkitzen dugu futboleko: diktadoreak eta gobernuak erabili dezakete, baina oposizioko taldeak eta nazio-askapenerako mugimenduek ere bai.

SESBren kasuan, agintariak etnia eta erlijio anitzeko herritarren integratzeko eta kohesio nazionala bultzatzeko erabili zuten selekzioa, herritar guztiak Sobietar Batasunarekin identifikatzen zituen elementu gutxietako bat baitzen hura, banderarekin eta ereserkiarekin batera.

Futbolak aglutinatzaile nazional gisa duen potentzial horretan biztanleriaren erdia, alegia emakumeak, kanpo uztea ez al da arazo bat?

Futbola izan daiteke abangoardia edo egon daiteke sozialki atzeratuta, eta kasu honetan bigarrena gertatzen da. Ema-

kumezkoen futbola ez da azken boladan sortutako zerbait, ordea. I. Mundu Gerran hasi zen, Ingalaterrako gizonak frontera joan eta emakumeak gerra-industrian lanean hasi zirenean. Fabrika bakoitzak bere liga zeukan eta gizonak ez zegoenez jendea emakumeen futbola ikustera joaten zen. 50.000 lagun ere elkartzen ziren emakume haiek ikusteko; Dick eta Kerr Ladies bezalako klubetan jokatzen zuten.

Gerra amaitzean, ordea, gizonak itzuli eta berriz hasi zuten euren liga, baina jendea ez zen gerra aurretik bezainbeste joaten, eta federazioak emakumeen futbola debekatzeko erabaki zuen, 1970eko hamarkadara arte.

Estadioak maskulinitate hegemonikoaren tenpluak izan ohi dira.

Futbola metafora sozial bat da eta ezin da espero gizarte patriarkal oso maskulinizatu batean futbola desberdina izatea. Futbola gizartearen isla baino ez da: batzuetan aurretik doa eta beste batzuetan atzetik.

Una historia de la ciutat a través del Barça (Hiriaren historia bat Barçaren

eskutik) liburuan, taldeak hirian izan duen azterna aztertzen duzu. Nola bihurtu da “Bartzelonako kirol-talde maitatuena, Kataluniako errotuena eta munduko klub garrantzitsuena”?

Unearen arabera, modu batera edo bestera. 1918an, adibidez, Barçako zuzendaritzak Autonomia Estatutuaren aldeko kanpainarekin bat egitea erabaki zuen; frankismoan erresistentzia-esparru bat izan zen: katalanez hitz egiteko lekua, senyerak eraman zitezkeen...

Gauzak aldatuz joan dira denborarekin. Barça klub bat baino gehiago dela esan izan da eta oraingo zuzendaritzarentzat marka global bat da. Taldeen nortasuna garatuz doa eta ikusiko dugu zer gertatzen den Barçarekin. Egoera soziopolitiko-a dela-eta *impasse* batean gaude, eta masa sozialean ez da joera bat edo bestea nagusitu guztiz. Ezin dugu espero Barçak bere burua errepublikar eta independentistatzat jotzea gizarteak egiten ez badu.

Zer iruditu zitzaizun 2017ko urriaren 1ean partida jokatzeari?

Gaizki. Egungo zuzendaritzaren akatsetako bat da epele jokatzeko duela. Urriaren

1eko goiz hartan gertatu zen guztiarekin ez zen partida jokatu behar. Ikusi behar erabakia nork hartu zuen, jokalariek ala zuzendaritzak, puntuak galtzeko beldurra zeukaten jokalariek presionatuta.

Zer uste duzu zuk?

Ez dakit, baina jokalariek erabaki bazuten eskumena ez zen haiena, zuzendaritzaren eta klubaren soldatapekoak baitira azken batean.

Zuk zergatik uste duzu Barça klub bat baino gehiago dela?

Jende askorentzat, futbola gustatu ala ez, Barçak Kataluniaren ideia bat ordezkatzeko du, frankismoari eta Primo de Riveraren diktadurari aurre egin ziona. Beraz, ez da futbol-talde bat soilik. Athletic ez den bezala, edo Glasgowko Celtic edo Livorno ez diren bezala. Talde batzuek oso nortasun markatua daukate, eta nortasun hori kirol esparrutik harago hedatzen da, esparru sozial eta politikoraino.

Tolerància zero. La violència a l'esport (Zero tolerantzia. Indarkeria kirolean) liburua idatzi duzu. Zein funtzio

“Futbola ihesbide moduko bat da askorentzat. Kezka politikoak eransten badizkiozu, eta kontraesan edota pentsamendu kritikoarekin nahasi, zama bihurtuko zaie”

du hooligan mugimenduak?

Hooligan fenomeno-a zer da, aurkariak egurtzeko alde aurretik antolatutako indarkeria? Halakoak oso-oso gutxi dira eta oso garrantzitsua da futbol-zaleak ez kriminalizatzea, jende biolentoa kohesionatu eta ikusgarritasuna ematen zaielako horrela, eta hori da nahi dutena. Hedabideetan atera nahi dute, eta gertakari puntual bat lehen orriko albiste bihurtzen duzunean, halako jarrerak indartzen ari zara. Niri iruditzen zait jarreratzale gehienek jarrera baketsu eta alaia sustatu behar dela eta federazioak,

erakundeak eta hedabideak oker jokatzaren ari direla gai honekin.

Nola azaltzen duzu futbolarietara jende askok epai kritikorik ez egitea? Messirekin, adibidez, milioika euroko zerga ordaindu ez arren idolotzat hartzen du ezkerreko jende askok.

Jende ugariarentzat Messi jainko bat da Lurrean, bere dohainen bidez poz handia ematen dielako bizitzan. Askorentzat bizitza oso gogorra da eta horri heltzen diote, nahiz eta zergak ez ordaintzeagatik zigortuta egon. Futbola ihesbide moduko bat da jende askorentzat eta horri kezka politikoak erantzen badizkiozu, eta kontraesanekin eta pentsamendu kritikorekin nahasi, zama bihurtzen zaie, futboleant bilatzen dena inguruko jendearekin tarte lasai bat pasatzea denean.

Mickäel Correia-ren *Una història popular del futbol* (Futbolaren historia herrikoi bat) liburuaren hitzaurrea idatzi duzu. Zer dela eta futbolaren alde herrikoi hori aldarrikatzeko beharra?

Ezezaguna zaigulako eta gutxietsi egiten dugulako sarri, eta futbolarik alde herrikoi, politiko eta sozialki konprometitua baduela onartuz gero futbola herriaren opioztat hartzen duen topikoa hausten delako. Ni oso kritikoa naiz ezkerrearekin, futbola kontzientziaren alienatzailea dela esanez eskuin muturraren esku utzi duelako askotan, eta garrantzitsua da aitortzea protesta, disidentzia, antifaxismo eta askapen-borroken esparrua ere izan dela, masa-fenomeno gisa hedatu zen une beretik.

Zer du futbolarik herrikoitik eta zer eliteen tresnatik?

Hasiera batean, futbola eliteen kirola zen, sortu zenean, XIX. mendean, aisialdirako denbora zeukaten bakarrak bizi-modua bideratuta zeukatenak zirelako. Industria Iraultzaren garaian gaude, langile klasea sortu zen garaian, eta langileek hamabi-hamalau-hemezortzi ordu-ra arteko txandak egiten dituzte asteko sei egunetan.

XIX. mende amaieran eta XX. mende hasieran gauzak aldatu eta futbola masa-fenomeno bihurtu zen, langile klaseak bere imaginarioan txertatzearekin batera. Ordurako lanaldiaren murrizketa lortu zen Bartzelonako La Canadenca fabrikako 1919ko grebari esker, eta klase baxuak futbola bereganatu zuenean, eliteak haiengandik bereizteko baztertu

eta beste kirol batzuk lehenetsi zituzten, hipika eta eskia esaterako.

1990eko hamarkada arte futbola langile klasearen kirola izan da, baina 1996ko Eurokopa –Ingalaterran jokatu zen–, sektore batzuek ikusi zuten etekin ekonomikoa atera zitekeela eta gaur egunera arte iraun duen futbolaren merkantilizazioa hasi zen. Futbol modernoaren, negozio-futbolaren hasiera da. Futbol mota horrek abonamenduak garestitzea ekarri du. Jende xehe asko estadioetatik kanpo geratu da, futbola telebistan ikustera behartuta.

Futbol herrikoiaeren eredu oso ezaguna da Hanburgoko Sankt Pauli, eta liburu bat idatzi duzu hari buruz Natxo Parrarekin batera. Nolatan dauzka hogeita milioi jarraitzaile eta seihun peña mundu osoan?

Negozio-futbola nagusitzearekin batera, jende askok bere ohiko kluba arrotz sentitu du eta komunitateari eta auzoari lotuta dagoen futbol jatorragoaren bila jarri da. Eta horixe da Sankt Pauli: jende askok bere kluba izatea nahiko lukeen ispilu bat. Ahaztu gabe talde profesionala dela, eta bere kontraesanak dituela. Sankt Paulik ez du inoiz titulurik irabazi, baina milioika jarraitzaile dauzka Europan eta mundu osoan, ibilbide sozial bat daukalako, errefuxiatuen aldeko kanpaineekin, edo LGTBI kolektiboaren alde, G20aren aurka... Askok beren talderako nahi luketen inplikazio horregatik dauzka hainbeste jarraitzaile.

“1996an sortu zen futbol modernoak, negozioa ardatz duena, sektore batzuek ikusi zutenean etekin handia eman zezakeela”

Eta antifaxismoarekiko konpromisoa nondik dator?

Estatutuetan bere burua antifaxistatzat eta diskriminazio ororen aurkakotzat jotzen duen munduko klub bakarra da, eta 1980ko hamarkadatik dator jarrera hori. Klub gisa eratu zenean, Hanburgoko portuko taldea zen, bi mila lagun erakartzen zituen zelaira, gehienak zaharrak. Baina orduan mugimendu autonomoko jendea, punkiak, nuklearren aurkako mugimendukoak, parlamentuz kanpoko ezkerreko jarraitzaileak... hasi ziren estadiora joaten eta Alemanian eskuin muturra gorantz zihoan garai hartan *Sankt Pauli gegen rechts* [Sankt Pauli eskuinaren aurka] eta *kein fußball den faschisten* [futbolik ez faxistentzat] aldarriekin. ●